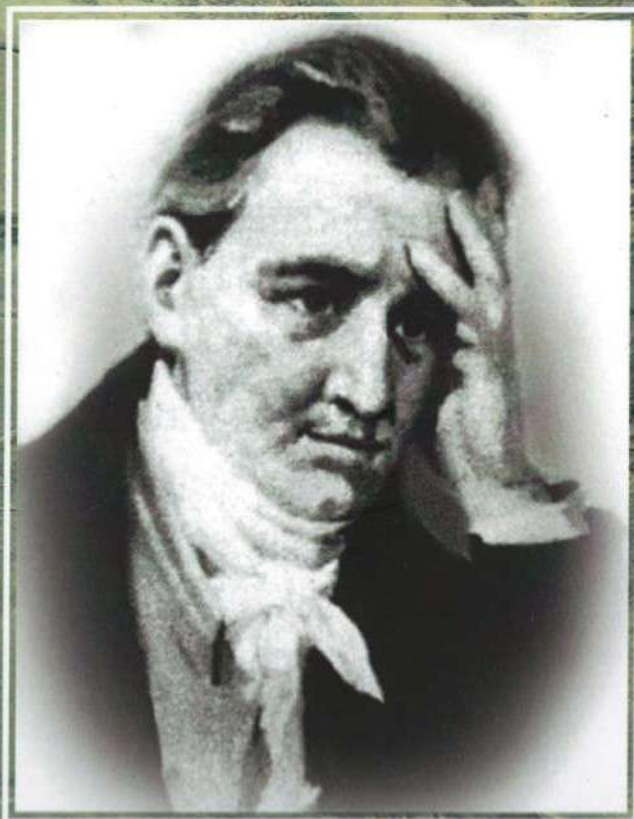

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

КУЛЬТУРА СЛОВА

ВИПУСК 91

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ISSN 0201-419

КУЛЬТУРА СЛОВА
CULTURE
OF THE WORD

Збірник наукових праць

Заснований у 1967 р.

Випуск 91

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ ДМИТРА БУРАГО
Київ 2019

Засновники:

Національна академія наук України,
Інститут української мови.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 11864 – 735Р від 19.10.2006.

Включено до переліку друкованих наукових фахових видань України
(наказ МОН України від 22.12.2016 №1604).

Відповідальний за випуск – С.П. Бибик.

Редакційна колегія:

С. Я. Єрмоленко (головний редактор), А. М. Архангельська (Чехія),
С. П. Бибик (заступник головного редактора), С. О. Вербич, А. Ю. Ганжа
(заступник головного редактора), К. Г. Городенська, П. Ю. Гриценко,
С. А. Карпіловська, Т. А. Коць, Н. О. Мех, Ірена Митник (Польща),
Василка Радева (Болгарія), С. О. Соколова, Г. М. Сюта (відповідальний
секретар), В. М. Труб, Фелікс Чижевський (Польща).

*До друку рекомендувала вчена рада Інституту української мови НАН
України (протокол № 12 від 19 грудня 2019 року)*

Збірник присвячено визначальній в історії нової української літературної
мови постаті – Іванові Петровичу Котляревському. Матеріали видання
актуалізують роль автора «Енеїди» та п'єси «Наталка Полтавка» в
утвердженні української мови в писемній і сценічній практиці в Україні
кінця XVIII – початку XIX ст., у шліфуванні писемних та усних структурних
і стилістичних норм, у модифікації української сміхової культури.

Статті акцентують увагу на ролі письменника у становленні лексикографії
нового часу, у репрезентації через його знакові тексти мовно-культурних
кодів – народнорозмовних, етнічних, міфологічних – у площині взаємодії
«свого» й «чужого».

Нове прочитання творів класика української літератури пов'язане з
аналізом комунікативних стратегій драматургічного дискурсу митця у
зіставленні із сучасною мовно-естетичною практикою.

Віддзеркаленням національного іронійного мовомислення є аналіз
публікацій у знакових для української медійної культури виданнях «Перець»,
«Жінка», у текстах шкільних підручників з української мови.

Науковий збірник прислужиться дослідникам історії української
літературної мови, фразеології, ономастики, стилістики тексту, а також
лексикологам, лексикографам.

Адреса редакції:

Інститут української мови Національної академії наук України,
вул. М. Грушевського, 4, Київ, 01001.
Тел.: 278-4281, 279-1885;
e-mail: kultura-slova@ukr.net

ЗМІСТ

ДО 250-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

- Єрмоленко Світлана* «І весело, і так не скучно,
На Великодніх як святках» (національна пам'ять
слова: Котляревський – Шевченко – Куліш)..... 7
- Колоїз Жанна* «Він був голосом народного духу
й знаряддям українського світогляду...» 18
- Козирева Зінаїда* Українсько-російський словник-додаток
до «Енеїди» І. Котляревського: біля витоків
сучасної лексикографії 32
- Сюта Галина* Прецедентний вимір слова
І. Котляревського 46
- Мех Наталія* «Наталка Полтавка» Івана Котляревського
в українському мовно-культурному просторі..... 57
- Голоїва Наталія* Відлуння слова Івана Котляревського
в мові художньої прози Павла Загребельного 66
- Ганжа Ангеліна* Архітектоніка лінгвального контенту
в проєкті «Безкінечна подорож, або Енеїда»..... 77

СЛОВО В ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

- Бибик Світлана* Концепт «ярмарок» в українській
сміховій культурі..... 87
- Корольова Валерія* «Утихомиртесь на час і вислухайте
мене...» (конфронтаційні комунікативні стратегії
в мові класичної та сучасної драми)..... 104

МОВА І ЧАС

- Кондратенко Наталія* Гумор в українському
політичному дискурсі 112

МОВА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

- Коць Тетяна* Лінгвософія сучасного гумору й сатири
в журналі «Перець»..... 122

Мамич Мирослава Мінітексти-жарти в журналі «Жінка»
(на матеріалі видання 2011 – 2014 років) 134

СКАРБИ НАРОДНОГО СЛОВА

Глуховцева Катерина Засоби створення гумору
в народних переказах про комічні історії
в житті діалектоносіїв (на матеріалі українських
східнословобожанських говірок)..... 146

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ

Ганжа Ангеліна, Галактіонова Надія Лінгвопрагматичний
і дидактичний потенціал гумористичних текстів
у сучасних підручниках з української мови..... 160

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 171

CONTENTS

TO THE 250-th ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY OF IVAN KOTLYAREVSKY

<i>Svitlana Yermolenko</i> «AND FUN, AND NOT SO BORING, AT EASTER AS A HOLIDAY» (national memory of the word: Kotlyarevsky – Shevchenko – Kulish).....	7
<i>Zhanna Koloiz</i> «HE WAS THE VOICE OF PEOPLE’S SPIRIT AND THE INSTRUMENT OF UKRAINIAN’S WORLDVIEW...».....	18
<i>Zinaida Kozyreva</i> UKRAINIAN-RUSSIAN DICTIONARY-ADDITION TO I. KOTLYAREVSKY’S AENEIDES: THE LEAKS OF THE LEVELS OF MODERN LEXICOGRAPHY.....	32
<i>Halyna Siuta</i> THE PRECEDENT STUDY OF I. KOTLYAREVSKY’S WORD.....	46
<i>Natalia Mekh</i> «NATALKA POLTAVKA» BY IVAN KOTLYAREVSKY IN THE UKRAINIAN LINGUISTIC AND CULTURAL SPACE.....	57
<i>Nataliia Holikova</i> THE REFLECTION OF IVAN KOTLYAREVSKY’S STYLISTICS IN LANGUAGE OF ARTISTIC PROSE OF PAVLO ZAGREBELNY.....	66
<i>Angelina Ganza</i> THE ARCHITECTONICS OF LINGUAL CONTENT IN THE ENDLESS JOURNEY OR AENEID PROJECT.....	77

A WORD IN AN ARTWORK

<i>Svitlana Bybyk</i> CONCEPT «FAIR» IN UKRAINIAN LAUGHABLE CULTURE.....	87
<i>Valeriia Korolova</i> «CALM DOWN FOR A WHILE AND LISTEN TO ME...» (confrontational communicative strategies in the language of classical and contemporary drama).....	104

LANGUAGE AND TIME

<i>Nataliia Kondratenko</i> HUMOR IN UKRAINIAN POLITICAL DISCOURSE.....	112
---	-----

LANGUAGE OF MASS MEDIA

<i>Tetiana Kots</i> LINGUOSOPHY OF MODERN HUMOR AND SATIRE IN THE PEOPLE'S JOURNAL	122
<i>Myroslava Mamych</i> MINITEXT JESTS IN THE WOMAN'S JOURNAL (on material 2011 – 2014).....	134

THE TREASURES OF THE PEOPLE'S WORD

<i>Kateryna Hluhovtseva</i> MEANS OF CREATING HUMOR IN PEOPLE'S STORIES ON COMIC HISTORIES IN THE LIFE OF DIALECTONS (on the material of Ukrainian East Slavic dialects).....	146
--	-----

ASSISTED BY THE TEACHER

<i>Angelina Ganja, Nadiia Halaktionova</i> LINGUOPRAGMATIC AND DIDACTIC POTENTIAL OF HUMOROUS TEXTS IN CONTEMPORARY UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOKS	160
---	-----

INFORMATION ABOUT AUTHORS.....	173
---------------------------------------	------------

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БИБИК Світлана Павлівна, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

ГАЛАКТИОНОВА Надія Михайлівна, аспірантка відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

ГАНЖА Ангеліна Юріївна, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

ГЛУХОВЦЕВА Катерина Дмитрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології та загального мовознавства ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ)

ГОЛІКОВА Наталія Сергіївна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ЄРМОЛЕНКО Світлана Яківна, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

КОЗИРЄВА Зінаїда Георгіївна, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України

КОЛОЇЗ Жанна Василівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Криворізького державного педагогічного університету

КОНДРАТЕНКО Наталія Василівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

КОРОЛЬОВА Валерія Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

КОЦЬ Тетяна Анатоліївна, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

МАМИЧ Мирослава Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕХ Наталія Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

СЮТА Галина Мирославівна, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України

INFORMATION ABOUT AUTHORS

BYBYK Svitlana Pavlivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Leading Researcher in the Department of stylistics, language culture and sociolinguistics of Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

GANZHA Angelina Yuriivna, Candidate of Philological Sciences, senior researcher in the Department of stylistics, language culture and sociolinguistics at the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

HALAKTIONOVA Nadiia Mykhailivna, Postgraduate Student of the department of stylistics, language culture and sociolinguistics at the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

HLUHOVTSEVA Kateryna Dmytrivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Philology and General Linguistics of the Lugansk National Taras Shevchenko University (Starobilsk)

HOLIKOVA Nataliia Serhiivna, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language of Oles Honchar Dnipro National University

KOLOIZ Zhanna Vasylivna, Doctor of Philological Sciences, Full Professor, Head of the Ukrainian Language Department, Kryvyi Rih State Pedagogical University

KONDRATENKO Nataliia Vasylivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Applied Linguistics, Odesa National University by Mechnykov

KOROLIOVA Valeriia Volodymyrivna, GrandPhDin (Philological) sciences, Associate Professor, Professor of Department of Ukrainian Language Oles Honchar Dnipro National University

KOTS Tetiana Anatoliivna, Doctor of Philological Sciences, Senior Researcher of Department of stylistics, language culture and sociolinguistics of Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

KOZIREVA Zinaida Georgiivna, Candidate of Philological Sciences, Senior Researcher, Department of Lexicology, Lexicography and Structural and Mathematical Linguistics of Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

MAMYCH Myroslava Volodymyrivna, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Applied Linguistics of the National University «Odessa Law Academy»

MEKH Nataliia Oleksandrivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Leading Researcher in the Department of stylistics, language culture and sociolinguistics of the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

SIUTA Halyna Myroslavivna, Doctor of Philological Sciences, Senior Researcher of the Department of stylistics, language culture and sociolinguistics of Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

YERMOLENKO Svitlana Yakivna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Head of the Department of stylistics, language culture and sociolinguistics at the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Наукове видання

КУЛЬТУРА СЛОВА

Випуск 91

Друкується за ухвалою
вченої ради Інституту української мови
НАН України

Головний редактор *С. Я. Єрмоленко*
Випусковий редактор *С.П. Бибик*
Технічне редагування *Л. І. Петренко*

Комп'ютерна верстка *О. Л. Мумінової*

Підписано до друку 06.02.2020 р.
Формат 60 x 84 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Обл.-вид. арк. 8. Ум.-друк. арк. 14,33.
Наклад 500 прим. Зам. № 1938.

Видавничий дім Дмитра Бураго

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 2212 від 13.06.2005 р.
Тел./факс: (044) 227-38-28, 227-38-48;
e-mail: info@burago.com.ua
www.burago.com.ua
Адреса для листування: 04080, м. Київ-80, а/с 41

ІВАН КОТЛЯРЕВСЬКИЙ

НО ТІЛЬКИ ЩОБ ЛАТИНСЬКЕ ПЛЕМ'Я
УДЕРЖАЛО НА ВІЧНЕ ВРЕМ'Я
ІМЕННЯ, МОВУ, ВІРУ, ВИД.

Іван Котляревський

БУДЕШ, БАТЬКУ, ПАНУВАТИ,
ПОКИ ЖИВУТЬ ЛЮДИ,
ПОКИ СОНЦЕ З НЕБА СЯЄ,
ТЕБЕ НЕ ЗАБУДУТЬ!

Тарас Шевченко

ТАК КОТЛЯРЕВСЬКИЙ У ЩАСЛИВИЙ ЧАС
ВКРАЇНСЬКИМ СЛОВОМ РОЗПОЧАВ СПІВАТИ
І СПІВ ТОЙ ВИГЛЯДАВ НА ЖАРТ НЕ РАЗ.
ТА БУВ У ЦІМ ЗАВДАТОК СИЛ БАГАТИЙ,
І ОГНИК, НИМ ЗАСВІЧЕНИЙ, НЕ ЗГАС,
А РОЗГОРІВСЬ, ЩОБ ВСІХ НАС ОГРІВАТИ.

Іван Франко

КОТЛЯРЕВСЬКИЙ УЗЯВ У НАРОДУ ЙОГО МОВУ,
УЗВИЧАЇВСЯ ЇЇ В СТАТУСІ ЛІТЕРАТУРНОЇ, А ШЕВЧЕНКО
ВЛАСНЕ ПОВЕРНУВ ЦЮ МОВУ НАРОДОВІ, АЛЕ В НОВІЙ
ЯКОСТІ: ВІН ДАВ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ ЗВАННЯ
НАРОДНОЇ, БО Ж І САМ НАРОД СПРИЙНЯВ ЇЇ ЯК СВОЮ.
НЕ БУЛО Б ШЕВЧЕНКОВОЇ МОВИ, ЯКБИ НЕ БУЛО МОВИ
І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО.

Світлана Єрмоленко